השוחט את הבכור עושה מקום בקופ״ץ. בגמ׳ אמרי׳ תני לקופיץ [ג] כלומר לגורף קופיץ משמע דדרך לשחוט בקופיץ מדלא קתני בסכין ותימה בפסחים פרק אלו דברים (דף ע.) לא משמע כן גבי סכין שנמצא בארבעה עשר שוחט בה מיד והקופיץ שונה ומטביל משום דסכין חזי לפסח לשחוט והטבילוהו מי״ג אבל קופיץ לא חזי לפסח דיש בו משום שבירת עצם ונראה לפרש דנקט הכא קופיץ משום דבעי עשיית מקוס טפי מסכין ולריכה עשיית מקוס גדול ולא כמו שפירש הקונטר׳ דעשיית מקוס זה משום חלבה דאם כן סכין הוה ליה למינקט הכא דאיכא למיחש טפי לחלבה ועוד דבעיא היא בפ״ב דחולין (דף ל:) תחת אמר מסוכך מהו ולא איפשיטא אלא דרך לעשות מקוס לקופיץ כדי שיהא נוח יותר לחתוך ולשחוט לפי שאין קופיץ נוח לחתוך בלא עשיית מקוס ומטעם זה נמי נקט בכור ולא [סתם] קדשים לפי שהקדשים נשחטין בעזרה יש שם סכינין מזומנים ואין לריכים עשיית מקוס ועוד י״ל דנקט בכור לפי שנוהג בזמן הזה וגם דרך להיות אמרו גדול מתוך שמשהא אותו עד שיפול בו מום כי ההיא דתנן בפ׳ כל פסולי המוקדשין (לקמן לה.) מעשה בזכר של רחליס זקן ושערו מדולדל ולריך עשיית מקוס טפי מטלאים ועוד משום דלאו דולא תגוז בבכור כתיב:

והיינו טעמא דשרי דהוה ליה דבר שאין מתכוין. ותולש דמתני׳ [ד] לאו בתולש ומתכוין קאמר אלא עושה מקוס אם נתלש נתלש אבל אי טעמא משום דתולש לאו היינו גוזז יכול להיות דתולש במתכוין כך נראה לפרש הסוגיא ויש לתמוה מה שייך לשאול זה על יו״ט אי במתכוין פשיטא להו דאסור ואי בשאין מתכוין פשיטא להו דשרי ומיהו הא גופה קמיבעיא להו שאין מתכוין מהו ביו״ט אם מותר או אסור וקשיא דבלאו יום טוב היו יכולין לשאול הא דקתני מתני׳ ותולש את השער במתכוין קאמר משום דתולש לאו היינו גוזז או שמא בשאין מתכוין קאמר וגם שלא יהא כפסיק רישיה משום דתולש היינו גוזז ונראה לפרש דאפילו [ה] (תימלי לומר) תולש לאו היינו גוזז מ״מ מדרבנן אסור במתכוין או בפסיק רישיה גזירה תולש אטו גוזז ותולש דקתני מתניתין כשאין מתכוין ואינו פסיק רישיה קאמר ולענין בכור לא מצי למיבעי מידי כפשטה דמתני׳ אם לא לענין מלקות וקמיבעיא להו כנגדו ביום טוב מהו דללמא דוקא בכור דתולש לאו היינו גוזז וליכא איסורא דאורייתא הוא דשרי דבר שאין מתכוין אבל ביו״ט דאיכא איסורא דאורייתא דתולש היינו גוזז וכי היכי דשרי בבכור משום שאין מתכוין אבל בשאר בכורות מגידולו לא שרינן בשאין מתכוין מי אמרי׳ דבר שאין מתכוין אסור או מותר ואמאי עביד להו חדא בעי׳ והא לא תליא בהא לכן נר׳ להרב משאנ״ץ דה״ג תולש לאו היינו גוזז ומ״מ איסורא דרבנן איכא בבכור במתכוין או בפסיק רישיה גזירה אטו גוזז ולעולם אם נתלש קאמר ונ״מ לענין יו״ט דלא שרית ליה באין מתכוין כיון דאיכא איסורא דאורייתא שעוקר דבר מגידולו ולא שמעי׳ ממתני׳ דקסבר דבר שאין מתכוין מותר [באיסור דאורייתא] או דלמא תולש היינו גוזז וכיון דשרית בבכור משום אין מתכוין אע״ג דאיכא איסורא דאורייתא ה״נ שרינן ליה בי״ט ולפי זה ניחא הכל וראיה מפ״ק דכתובות דאבעיא להו מהו לבעול לכתחילה בשבת ככתוב בתוס׳ משמע דשרי ר״י אין מתכוין במקלקל אעפ״י שאסור מדרבנן במתכוין וא״ת והיכי בעי לקמן גבי וכן תולש את השער וכו׳ אי לכתחילה או דיעבד והא וכן קתני דמשמע דומיא דרישא וברישא ר״ל דוקא דיעבד כדפרי׳ רי״ל דה״ג קא בעי לכתחילה באינו מתכוין אם נתלש נתלש דכי שרינן משום שחיטה שרינן נמי לראות מום או דלמא דיעבד אם תלש לא יזיזנו ממקומו ויש שרוצים לישב מה שהקשה הרב משאנ״ץ דקבעי אי דבר שאין מתכוין מותר או אסור ול״נ דהא שקיל וטרי במס׳ שבת ע״ז ואין לומר דקבעי לר״י בן משולם דא״כ הול״ל מאי קסבר ר״י וכו׳ לכ״נ דקבעי אם פסיק רישיה או לאו דאי תולש לאו היינו גוזז פסיק רישיה הוא ובכור שרי לכתחילה ואי היינו גוזז לאו פסיק רישיה הוא ותולש אם נתלש קאמר ע״כ: [ז] לשון הרא״ש ומעיקרא מבעי ליה או בדיעבד דאפ׳ להטות השער לכאן ולכאן כדי לראות המום לא שרי אלא אם עשה כן שהשיער לא יזיזנו ממקומו ע״כ:

אחאי בריבי ראה חזיר שברוך אחר רחל מהו מאי קמיבעיא ליה אילימא לבכורה וקמיבעיא ליה אי הלכתא כרשב״ג אי הלכתא כרבנן תיבעי ליה טלה [ו] כי קמיבעיא ליה לבכורה ואליבא דרבנן לאכילה ואליבא דרשב״ג לבכורה ואפי׳ לרבנן דאמרי מרחמא כי מרחמא דמינה דלא מינה לא או דלמא דלא מינה נמי מרחמא לאכילה ואפי׳ לרשב״ג אם תמצא לומר סבר יולדת מרחמא דמינה דלאו מינה לא או דלמא דלאו מינה נמי מרחמא תיקו: **מתני׳** רבי יוסי בן המשולם אומר [א]השוחט את הבכור עושה מקום בקופ״ץ מיכן ומיכן ותולש את השער ובלבד שלא יזיזנו ממקומו [ב] וכן [ג] [ד]תולש את השער לראות מקום מום: **גמ׳** אמר רב הלכה כרבי יוסי בן המשולם בעו מיניה מרב הונא כנגדו ביו״ט מהו טעמא דרבי יוסי בן המשולם משום דקסבר תולש לאו היינו גוזז וביום טוב אסור דהוה ליה עוקר דבר מגידולו או דלמא בעלמא סבר רבי יוסי בן המשולם תולש היינו גוזז והיינו טעמא דשרי דהוה ליה דבר שאין מתכוין וביו״ט דבר שאין מתכוין מותר אמר להו זילו שיילוה לרב חננאל אי אמר הלכה כרבי יוסי בן המשולם איפשוט לכו אתו שיילוה אמר להו הכי אמר רב הלכה כרבי יוסי בן המשולם אתו לקמיה דרב הונא אמר להו [ה]כנגדו ביום טוב מותר איתמר נמי אמר רב חנניה בר שלמיא משמיה דרב כנגדו ביום טוב מותר

אחאי בריבי. אדם גדול וחשוב בדורו: **תיבעי ליה טלה.** דהא בטלה פליגי: **קמיבעיא ליה לבכורה אליבא דרבנן.** אליבא דר״ש פשיטא דפטורה דאפ׳ דמינה לא הוה מרחמא אא״כ ילדה וכ״ש דלאו מינה ולענין אכילה מבעיא ליה ואפי׳ לרבנן שמעון וכ״ש לרבנן: **דלאו מינה לא.** מרחמא והא ודאי דילדה היא ופטורה מן הבכורה: **או דלמא דלאו מינה נמי מרחמא.** והבא אחריו בכור מספק: **אם תימלי לומר כו׳.** אי ס״ל יולדת אינה מרחמא הא ודאי מותר דבנה הוא אלא א״כ[ב] תימלי לומר יולדת מרחמ׳ והאי דפטר ליה מבכורה משום דאי האי [ג][לאו] דילדה אחרינא הוה לה אבל האי דאריך בתרה לא פשיטא לן דדילדה הוא ה״מ דמינה אבל דלאו מינה לא והאי חזיר ודאי בנה הוא ומותר באכילה: **מתני׳ עושה מקוס בקופיץ.** מפנה את השער מכאן ומכאן למקוס שחיטת הסכין: **ותולש את השער.** לכאן ולכאן למקוס תחת הסכין משום חלבה ולא אמרינן גוזז הוא את הבכור: **ובלבד שלא יזיזנו.** שלא יאמרו גזזה עביד בקדשים אלא ייניחנו מסובך עם האמר מכאן ומכאן: **לראות** [ד] **מום.** להראותו לחכם: **גמ׳ כנגדו ביו״ט.** בבהמת חולין משום שחיטה בעי[ד] למיעבד או לא: **לאו היינו גוזז.** ובכור גזזה הוא דאסור דכתיב (דברים טו) ולא תגוז: **שאין מתכוין.** לתולש אלא מפנהו ומוסכו אילך ואילך אם נתלש נתלש: **שיילוה לרב חננאל.** תלמידיה דרב אי אמר לכו משמיה דרב הלכה כרבי יוסי: **פשיטא לכו.** אנא טעמא:

מסורת הש״ס

[א] [במשנה שמנויות התולש וע׳ מ״ט], [ב] אפי׳ אם ל״ק וע״א אם, [ג] ל״ק, [ד] מני ל״ק, [ה] רש״מ מ״ז, [ו] שיטה דאמר רב ל״ק, [ז] ל״ק מ״ז, [ח] משמע דלא הוי פלוגתא כדלעיל וכמה ל״ק, [ט] בשוטף אם הרחליס ל״ק, [י] בשוטף ל״ק, [כ] ודחי ל״ק, [ל] אע״ג דדבר שאין מתכוין הוא ומקלקל בהוצאת ל״ק, [מ] והא דאמרי׳ גבי ל״ק,

הגהות הב״ח

(א) במשנה וכן התולש וכו׳ המום: (ב) רש״י ד״ה לראות מקום המום:

גליון הש״ם

תוס׳ ד״ה והיינו וכו׳ וי״ל דדלמא משעם דפסק רב בוותיה. תמיהני מאד דמ״ש מאי פרכי׳ וכיון דאמר רב בטולי פירקין וכו׳ הלכה כריבה״מ למ״ל הא אי לאו אמר הכי ה״א דלא נגלו בבגלוף דהלכה בטוליה פירקין לגר מפלוגתא דייתי אומר דתולש היינו גוזז ודשב״ג דמתיר היינו מטעם דהוי דבר שא״מ דהא בתמא מה״ט לחודיה ג״כ מותר. וכזה הא איכא פלוגתא דתנאי דמתני׳ שבת נד ע״ב ובגנב שלא יכריך ובביצה כג ע״ב עגלה של קטן דסברי דשא״מ אסור ולזה אמטיענן רב דהלכה כריבה״מ משום דתולש לאו היינו גוזז ולאידך מיהו אינו על דין זה ממש הוא בבגלוף הלכה בטוליה פירקין ואף דרב פסק בעגלה דדשא״מ אסור היינו יודעים דמ״מ ההלכה כן משום דתולש לאו היינו גוזז אבל לתירוצא קמא צע״ג.

רבינו גרשום

אילימא לבכורה. אי הלכה כרבן שמעון דאמר הדבר בחזקתו ופטורה. ואי כרבנן תנא קמא וחייבת: אמרי כי קא מיבעיא ליה. לר׳ אחי יולדת קא מיבעיא ליה כלומר אם מחזקינן לה להא דחזיר כדוך אחריה ביולדת כבר אי לא ולבכורה וה״ה לאכילה בעי אליבא דרבנן כלומר מה דאמרי רבנן דא

מוסר. [1] משום דטעמא שאין מתכוין הוא: **מסוכריא דנזייתא.** ברזא של חביית שכורכין סביבותיה נעורת [2] ומטליות כדי שתסתום הנקב יפה: **אסור להדוקיה.** בתוך החבית בכח משום סחיטה ואע"ג דאינו מתכוין לשום סחיטה אסור אפי' לר"ש דאמר במסכת שבת (דף מא:) דבר שאין מתכוין מותר: **ולא ימות.** וכיון דמהדק לה לא אפשר לה בלא סחיטה אבל לפנות את השער אפשר בלא תלישה: **הלכה כר' יהודה.** אלמא ס"ל לרב דבר שאין מתכוין אסור: **בלא גברי.** בלא רב חייא ורב חנן: **ותולש לאו היינו גוזז.** להכי אמר רב הלכה כר' יוסי בבכור: **בלאחר יד.** דאין דרך לתלוש אמר אלא לגזוז: **התולש את הכנף.** שתולש עולה גדולה מן כנף העוף: **והקוטמו.** לאחר שתלשו קטם ראשו: **והמורטו.** שמחליקה מן הנדנין ומורט מן הקנה [3] השער: גוזז ומתמך וממחק מאדרבעים אבות מלאכות [4] במסכת שבת (דף עג.). וממחק מחליק: **דהיינו אורחיה.** שדרך עולת עוף [5] לתלוש ולא לגזוזה: **מדרב ס"ל לדרבי יוסי.** לגבי בכור דתולש ולאו היינו גוזז: **ר' יוסי אמר סבר לה כרב.** דדבר שאין מתכוין אסור: ה"ג **עיקרן מאדים וראשן משחיר.** וכן בתוספ' דמס' פרה (פ"ג ה"ד): **גוזז.** את הראש שמשחיר במספרים ומשייר מן המאדים ואילך ואינו חושש משום גיזה בקדשים אלמא משום דאין מתכוין לשום גיזה אלא לתקן שני. שתי שערות שכולן שחורות פוסלות בפרה לגמרי אבל עיקרן מאדים וראשן משחיר אפשר בתקנה: **דלאו בם גיזה.** שאין לפרות אמר אלכך לא אסירא בגיזה: **לא תעבוד ולא תגוז.** וי"ו מוסף על ענין ראשון וילמדו שניהם זה מזה: **דקדשי בדק הבית היא.** טון(ג) (ויש לה) דהא אינה קריבה למזבח אלכך מותרת בגיזה: **דלא שכיחא.** ומילתא דלא שכיחא לא גזרו [6] רבנן: **דמיה יקרים.** ואין דמיה כל כך מזומנים לחלוה עליהן: **לקופין.** לגורך הקופין: **לכתחלה.** קאמר והאי וכן אתולש קאי דכי היכי דמותר לתלוש לגורך השחיטה דהא פשיטא לך [7] דרישא לכתחלה קאמר הכי נמי [8] לגאות מקוס המוס או דיעבד קאמר והאי וכן אלא יזיזנו קאי והכי קאמר וכן מי שתלש את השער לראות את מקוס המוס נמי לא יזיזנו ממקומו: **המסובך באזן.** ובאזן היה מוס: **דשחיטתו מוכחת עליו.** דלאו לגיזה איכוון: **אלא לאו אתולש.** ולכתחלה קאמר: **מתני' מפיר.** את הלמר בהנאה לכהן: וחכמים

מותר ומי אמר רב הכי [9] והא אמר רב [10] חייא בר אשי משמיה דרב [11]מסוכריא דנזייתא אסור להדוקיה ביומא טבא בההיא אפי' ר' שמעון מודה דאביי ורבא דאמרי תרוייהו [12] מודה ר"ש בפסיק רישיה ולא ימות והא אמר [13] רב חייא בר אשי אמר רב הלכה כר' יהודה ורב חנן בר אמי אמר שמואל הלכה כר"ש ורב חייא בר אבין מתני בלא גברי רב אמר הלכה כרבי יהודה ושמואל אמר הלכה כרבי שמעון אלא לעולם סבר רב דבר שאין מתכוין אסור ותולש לאו היינו גוזז וביום טוב היינו טעמא דשרי דהוה ליה עוקר דבר מגידולו כלאחר יד ותולש לאו היינו גוזז והתניא [14]התולש את הכנף והקוטמו והמורטו חייב שלש חטאות ואמר ר"ל [15]תולש חייב משום גוזז [16]קוטם חייב משום מחתך ממרט חייב [17]משום ממחק שאני כנף דהיינו אורחיה ומדרב סבר כר' יוסי בן המשולם ר' יוסי בן המשולם סבר לה כרב וסבר ר' יוסי בן המשולם דבר שאין מתכוין אסור [18] והתניא [19]שתי שערות עיקרן מאדים וראשן משחיר ר' יוסי בן המשולם אומר גוזז במספרים ואינו חושש שאני פרה דלאו בת גיזה היא [20] [21]והתניא [1]לא תעבוד בבכור שורך ולא תגוז בכור צאנך ואין לי אלא שור בעבודה וצאן בגיזה [22]מנין ליתן את האמור זה בזה ואת האמור של זה בזה ת"ל לא תעבוד ולא תגוז אלא שאני פרה דקדשי בדק הבית היא [23] והאמר רבי אלעזר קדשי בדק הבית אסורין בגיזה ועבודה [24]מדרבנן והאיכא איסורא דרבנן [25] אלא שאני פרה דלא שכיחא [26] וליחלה ולפקה לחולין וליגזה והדר ליקדשה דמיה יקרין וליעבד לה כדשמואל [27] דאמר שמואל [28] הקדש שוה מנה [29]שחיללו על שוה פרוטה מחולל [30] אימור דאמר שמואל שחיללו לכתחלה מי אמר [31] איבעית אימא רב סבר לה כר' יוסי בן המשולם ור' יוסי בן המשולם לא סבר לה כרב: ותולש את השער ובלבד שלא יזיזנו ממקומו: אמר רב [32] אשי אמר ריש לקיש [33]לא שנו אלא ביד אבל בכלי אסור והקתני עושה מקום בקופין מיכן ומיכן תני לקופין: וכן [34] תולש את השער לראות מום: איבעיא להו לכתחלה [35] או דיעבד אמר רבי ירמיה תא שמע צמר המסובך באוזן ר' יוסי בן המשולם אומר תולשו ומראה את מומו ש"מ לכתחלה ש"מ אמר רב מרי אף אנן נמי

ולגשון [36] נמי שפירש לאפי' במתכוין [37] בנולה לא הוי כלאחר יד כדקתני בסמוך בתולש את [38] העוף ואע"ג דאין לריך כאן [39] עולה והוי מלאכה שאינה לריכה לגופה [40] אין ללמוד מלאכה שאינה לריכה לגופה מכלאחר יד: **ואמר** ר"ל [41] חייב משום גוזז. תימה מה הוא מקשה אע"ג דלענין בכור לא מחייב ביה משום לא תגוז לענין שבת יש לחייב משום תולדה דגוזז ככל עוקר דבר מגידולו בבעלי חיים כמו [42] חולין (דף עג.) הושיט ידו למעי בהמה ודילדל עובר שבמעיה [43] לענין שבת [44] [חייב] ומוקדשין לא מחייב משום גוזז [45] וכן קיטוף חייב בשבת משום תולדה דקולר וכן תולש מן הממחוב אע"ג דקיטוף לענין קלילה קודם לעומר לא מחייב (פסחים יא.) ולענין לקט בפ' ראשית הגז (חולין קלז.) ואי הוה מפרשינן הכא דפריך אהא [46] דאמרינן דתולש חשוב כלאחר יד הוה ניחא דמייתי ראיה מהכא דלא כלאחר יד [47] ואין הלשון משמע כן מדקאמר ותולש לאו היינו גוזז והא תניא התולש את [48]העוף כו' משמע דפריך אהא דאמרן דתולש לאו היינו גוזז: **מדרב** סבר לה כר' יוסי בן המשולם ר' יוסי סבר לה כרב. דאמר דבר שאין מתכוין אסור דאמר מתכוין מותר מנא ליה לרב שיהא הלכה כמותו משום דתולש לאו היינו כגוזז דילמא כי שרי ר' יוסי משום דבר שאין מתכוין מותר ותולש היינו גוזז אלא קיס ליה לרב [49] (משום) דאית ליה לר' יוסי דבר שאין מתכוין אסור:

עיקרן משחיר וראשן מאדים. כך היה כתוב בספרים ויש לפרש דנקט דאשן מאדים לרבותא [50] אע"ג שכולה אדומה מבחוץ טעונה גזיזה ובקונטר' [51] גרים איפכא מתוך תוספתא דפרה: **גוזז** במספרים ואינו חושש. כלומר אפי' יגזוז משאר השערות [52] בלא מתכוין אף אלו עצמו [53] יגזוז יותר מן הצורך לגירסת הקונטר' [54] דאשן משחיר [55] והיה מדקדק דקסבר דבר שאין מתכוין מותר [56] ובקונטר' פי' דדייק מהא דשרי משום דאין מתכוין לשום גזיזה אלא לתקן [57][58] דאין זה כשאר לשון אין מתכוין בעלמא דכיון דבכוונה גוזז במספרים ויש לייסד לפי' הקונטרס דהכי פריך וסבר ר' יוסי בן המשולם דבר שאין מתכוין אסור ושרי מטעם דתולש לאו היינו גוזז הא אשכחן גבי פרה דאפי' במספרים דהוי גוזז [59] משום דעושה כדי להכשיר הפרה שרי גבי בכור נמי הוה ליה למישרי בכל ענין כיון דעושה לצורך תיקון שחיטה דאין זה חשוב גוזז ומיהו אין פי' זה נראה כלל דבכל ענין יכול להקשות בין הוי טעמיה משום דבר שאין מתכוין מותר בין הוי טעמיה משום דתולש לאו היינו גוזז: **שער** בבור בעל מום שנשר בו'. כולה הך שמעתא מוכחא דגיזת פסולי המוקדשין שרי מדאורייתא ואפי' רבנן דאסרי מפרש בגמ' גזירה דלמא אתי לאשהויה והא דדרשינן לעיל (דף ו:) מזבח ולא גיזה היינו מזבח ולא תגוז [60] ותימה לרבי דאמרי' בפרק שני דחולין (דף לו:) גבי על הארץ תשפכנו כמיס ההוא למשרי דמן של פסולי המוקדשים [61] הוא דאתא דס"ד הואיל ואסירי בגיזה ועבודה דמן נמי ליבעי קבורה קא משמע לן והיכי תיסק אדעתין לאסור דמן [62][63] [בהנאה] משום דאסירי בגיזה ועבודה הא אפי' הגיזה עצמה מותרת וכ"ת הא דשריא מדאורייתא היינו בנשר אבל גוזז דמתכוין אסור [64] אדא דמתכוין דדס כנשר גיזה ועוד אפילו בתולש

---

[1] שבת קיח. ע"ש מנחות ו. ע"ש. [2] שבת עה. קנ. קיג: קיח. קכ: קלג. קמנ. סוכה נג: כתובות ו. ביצה לו., ג) [נקמן לד. שבת קיח:], ד) שבת עד: [תוספתא דשבת פ"י הי"ג], ה) [תוספתא דפרה ספ"ב ע"ש], ו) [חולין קלז.], ז) [לעיל יד. חולין קלה.], ח) ערכין כט. תמורה כז: וש"נ, ט) [ערכין כט. מעילה יד:], י) ל"ל אסי, כ) ל"ש מ"ז, ל) כס"ל: לן, מ) שמותה שרליס, נ) פירקתי ל"ק, ס) שי נמי שפירקתי ל"ק, ע) הכנף ל"ק, פ) נעולה ל"ק, צ) [שבת קז:], ק) ל"ק, ר) ל"ל הכנף, ש) אם יגזוז ל"ק, ת) ואשן משחיר ומכה דקדקת ל"ק, א) ואין ל"ק, ב) ל"ק,

תורה אור השלם

1. כָּל הַבְּכוֹר אֲשֶׁר יִוָּלֵד בִּבְקָרְךָ וּבְצֹאנְךָ הַזָּכָר תַּקְדִּישׁ לַיְיָ אֱלֹהֶיךָ לֹא תַעֲבֹד בִּבְכֹר שׁוֹרֶךָ וְלֹא תָגֹז בִּכּוֹר צֹאנֶךָ:

דברים טו יט

הגהות הב"ח

(א) גמ' והאיכא איסורא דרבנן שאני כל"ל ותיבת אלא נמחק: (ב) רש"י ד"ה דקדשי בדק הבית היא דין קדשי בדק יש לה דהא:

גליון הש"ס

גמ' והתניא שתי שערות. עיין ל"ב מ"ס דפרה: תוס' ד"ה דהוה וכו' אין ללמוד מלאכה שאין צריכה לגופה. עיין שבת דף מו ע"ב תוספות ד"ה דכל: ד"ה גוזז וכו' ובקונטרס פירש וכו'. עיין לקמן דף לד ע"א תוספות ד"ה אילימא:

מוסף רש"י

מסוכרייא דנזייתא. סתימת נקב גיגית שמוליאין השכר דרך הנקב וקומתמין אותו בנגלאי בגדים (כתובות ו.) מפני שאין הנקב שוה (שבת קיא.). **אסור להדוקיה.** בנקב משום סחיטה ואע"ג דלא קא מכוין לסחוט (שם). **בפסיק רישיה ולא ימות.** באומר אחתוך לאם בהמה זו בשבת ואיני רואה שהמות, דכיון דאי אפשר שלא תמות כמתכוין משיב ליה, וכי אמרינן דבר שאין מתכוין מותר כגון היכי דאפשר ליה בלא איסור, כגון גורר אדם מטה כפא וספסל ובלבד שלא יתכוין לעשות חריץ, ואע"ג דאיכא למיחש דילמא עביד חריץ, כיון דלא מתכוין להכי ואפשר לגרירה בלא חריץ, כי עביד נמי חריץ דהוי מלאכה גמורה לא מיחייב, אבל היכי דודאי עביד מודה (סוכה לג:). **מתני בלא גברי.** מתני לה לפלוגתא דרב ושמואל בלא אמוראים שמומר, אלא הם עצמם נחלקו בה (שבת קיא.). **התולש את הכנף.** עולה גדולה מן כנף העוף (שבת עה.). **והקוטמו.** לאחר שתלשו שהוא דק ורואי להימוח בכר וכסת (שם). **והמורטו.** לגד זנבו שהוא קשה מורט שערו מבפן ומבחוץ ומשליה הקנה ונותן השער בכר וכסת (שם). **שהחילו על שוה פרוטה מחולל.** דאין אומה להקדש דמחיי (ויקרא כה) אים את אחיו, ואשמועינן שמואל דכי היכי דאימעיטו מלוקה אימעיטו נמי מביטול מקח (קדושין יא.) **וטעות נמי ליכא למימר בהו דמבן טעה** (ב"מ נז.).

א [טוס"ע ע"ח פ' סי' שכ סעי' יח]:

לז ב מיי' פ"ט מהלכות שבת הלכה ז:

לח ג מיי' פי"ח מ' שס הלכה ז:

לט ד מיי' שס הלכה ו:

מ ה מיי' פ"ח מהלכות פרה הלכה ג:

מא ו מיי' פ"ח מהל' מעילה הל' ז סמג עשין קמג טוס"ע י"ד סימן שח סעיף ח:

מב ז מיי' שס הלכה יב:

מג ח מיי' פ"ז מהלכות ערכין הלכה ח:

מד ט טוס"ע י"ד סימן שח סעיף ג:

מה י מיי' פ"ח מהל' מעילה הלכה י טוס"ע שם:

שיטה מקובצת

[1] רב שימי בר חייא משמיה ותיבת אשי נמחק: [2] היא ולא והתניא: [3] שכיחא ונפרקיה ולפקה: [4] שמואל. עי' בתוס' לקמן (דף ל ע"ב): [5] אמר איבעיא אימא כי איתרבי שור לגיזת זנבו הוא דאיתרבי אי בעית: [6] וכן התולש את השער לראות מקום מום: [7] לכתחלה. ס"א ואתולש קאי או דיעבד ואלא יזיזנו קאי: [8] שלא יזיזנו השתא: [9] עליו אמרת לא: [10] מותר דטעמא משום שאין: [11] נעורת של פשתן ומטליות כדי שיסתום פי הנקב: [12] הקנה את השיער: [13] מלאכות חסר אחת: [14] עוף לתולשה ולא [15] היא קדושת בדק הבית יש לה: [16] לא גזרו ביה רבנן: [17] נמי תולש לראות: [18] ובסוף שמונה שרצים: [19] לתלוש הנוצה מצוארו: [20] הכי רב משום אות א' נמחק: [21] במתכוין שרי היינו בצמר אבל בנוצה: [22] את הכנף דהיינו אורחיה ואע"ג: [23] ר"ל תולש חייב: [24] שבמעיה חייב לענין: [25] וכן. ס"א וכל קיטוף: [26] אהא דאמר דתולש: [27] יד הוא ואין: [28] את הכנף כו': [29] משום מקום דאית: [30] לרבותא דאע"ג: [31] ובקונטרס הגיה איפכא: [32] השערות עמהן בלא מתכוין או אלו עצמו: [33] משחיר ומזה מדקדק: [34] לתקן ואין זה דומה לשאר לשון אין מתכוין דעלמא דכיון: [35] גוזז גמור לא משחיר גוזז משום כו' הוה לו למשרי: [36] תגוז אבל עבר וגוזז שריא הגיזה: [37] המוקדשין בהנאה הוא: [38] דמן בהנאה: [39] אסור ליתא חדא דבהא לא מתרצה פירכין דאינו שוחט בשביל הדם אלא להתיר הבשר לכתחלה דמתכוין:

רבינו גרשום

ומי אמר רב הכי. דדבר שאין מתכוין מותר: מסוכריא דנזיתא. פקק של צמיד חבית: אסור להדוקיה. לסותמו משום סחיטה: אפילו לרבי שמעון. דאמר דבר שאין מתכוין מותר מודה דאסור: אמר רב הלכה כרבי יהודה. דאמר דבר שאין מתכוין אסור: כלאחר יד. כלומר שלא לשום עקירה אלא לצורך שחיטה דאין דרכו בעקירה אלא בגזיזה: את הכנף. של עוף הנוצה: וקוטמו. כמו קוטמו לשנים: והמורטו. הנוצה מקנה שלה: חייב משום גוזז דתולדתה דגוזז הוא: דהיינו אורחיה דכנף בתלישה אבל תלישה דצמר לאו היינו אורחיה ולאו היינו כגוזז: רבי יוסי סבר לה כרב. דאמר דבר שאין מתכוין אסור: שתי שערות. שיש בפרה אדומה: שעיקרן מאדים וראשן משחיר: גוזז. השחור במספרים היינו כדי להכשירו: ואינו חושש. משום גוזז בקדשים דדבר שאין מתכוין מותר: שאני פרה דלאו בת גיזה. משום הכי אינו חושש אבל לעולם דבר שאין מתכוין אסור כשירא ליה: ת"ל לא תעבוד ולא תגוז. ולא תגוז נדרש לפניו ולאחריו ויליף לא תעבוד מלא תגוז: והא איכא איסורא דרבנן. ואמאי קאמר ואינו חושש: דלא שכיחא דכולן לא הוו אלא ד' [1] ולא גזרו בה רבנן ולעולם דבר שאין מתכוין אסור. ומשיב התלמוד ואמאי גוזזן כשהיא מקודשת הפרה וליחלה על גבי דמים ולפקה לחולין וליגזיה כשהיא חולין: דמיה יקרין. ואין לו כ"כ דמים כדי לפדותה בשוייה: [2] בגיזת זנבו ולא בשאר גופו: בקופין. כלומר שבקופין תולשו דהיינו כלי: תני לקופין. כלומר שביד תולשו כדי לעשות מקום לקופין: לכתחלה או דיעבד. דהתולש משמע (דיעבד) [לכתחלה] דהאי וכן אתולש קתני ומשמע לכתחלה כלומר כמי שאמר דעושה מקום דהיינו לכתחלה קאמר וכן התולש. כלומר דלכתחלה תולש או דלמא האי וכן אלא יזיזנו קאי כלומר וכן התולש לא יזיזנו ממקומו נמי אבל אכתי לא ידעינן אי תולש לכתחלה או דיעבד: תולשו ורואה היינו לכתחלה: השתא התם דשחיטה מוכח עליו שאינו עושה בשביל צמר אמרת לא יזיזנו התולש לראות מקום מום דהכא לא מידי מוכיח עליו דאין ניכר המום לעלמא מיבעיא דלא יזיזנו אלא ש"מ האי וכן אתולש קאי דתולש לכתחלה כמו עושה מקום ש"מ: שער בכור בעל מום. צמר שלו שנשר מקצתו: והניחו בחלון. לפי שצמרו אסור לגמרי מחיים דפסולי המוקדשים אסורים בגיזה ועבודה: ואח"כ שחטו במומו עקביא בן מהללאל מתיר. דכי היכי דשחיטה מתרת הכל בשר ועור וצמר שעליו הכי נמי מתרת זה שנשר:

[1] כדתנן נרים פרה [2] גי' רבינו גנמ' ואב"ל כי איתרבי שור לגיזת זנבו ועי' בשיטה אות ה'

בתולם פליגי כדמוכח בסוף פירקין (דף כו.) יב) דשרי [1] (ר"ע) מכלל כי אסרי רבנן מדרבנן יג) ואפי' בעולה תמימה לא מיתסרא הגיזה אלא מדרבנן כדמוכח לקמן גבי תולש למר מעולה תמימה יד) והא דפריך תולש מי איכא למאן דשרי היינו מדרבנן כדפי' שם בקונטרס משום דרשע הוא ועוד קשה יה) בההוא דחולין למה לי קרא דס פסולי המוקדשין דשרי בהנאה והלא אף בקדשים דס מותר בהנאה משנעשית מצותו והתם דליכא מצוה למה יהא אסור ועוד מאי קאמר הואיל ואסירי בגיזה ועבודה והא לאחר שחיטה מותר לגזוז ולעבוד דמזביחה ואילך הכל מותר והתם בדס שחיטה איירי וחלב נמי יח) לא אסרינן מדכתיב בשר (אלא) מחיים ולא לאחר שחיטה כמו למאן דדריש לעיל בפ' שני (דף טו:) אין לך בהם היתר אכילה אלא משעת זביחה ואילך ועוד דשרי לכולי עלמא מדבעי למילף היתר חלב בפרק קמא (לעיל ו:) מדאסר רחמנא חלב של פסולי המוקדשין ולא קאמר דאיצטריך משום דהוא דלאחר שחיטה ומיהו מצינו למימר דאיצטריך קרא יז) תשפכנו כמים משום דס שילא קודם שחיטת רוב אבל מ"מ קשה מהא דשמעתין ואומר רבי דס"ד למיסר יט) כמו ח) (חלב והוו בשר) וה"ה בשר ולא דס ולא דמי לגיזה יט) דשמא דגיזה מתזבח נפקא דמשמע תזבח ולא תגוז אבל כאן ואכלת בשר כתיב (דברים יב) משמע בשר תאכל ולא חלב ודם ולאסור כ) אפי' בהנאה אע"פ שהדרשה איה מיושבת על הדס ט) כמו חלב דשרי באכילה לא) הוא והא דלא מייתי התם בשר ולא חלב אלא תזבח ולא גיזה ריש מילתא נקט ועוד ניחא ליה לאתויי איסור גיזה לג) אפי' לענין מלקו' כמו מתחלה קודם י) שנפלו כ) (דתנן) ל) הגוזז והעובד קופג ארבעים וכיון שהממירה בו תורה לא) כל כך מ) ה"א לדרוש קראי לחומרא בשר ולא חלב ודם אי לאו כמים וכן מוכח בפרק קמא (לעיל ו:) דהא דדרשינן בשר ולא חלב לא שיהא אסור לחלוב דבעו למידק מינה היתר חלב מדגלי רחמנא גבי פסולי המוקדשין בשר ולא חלב הא דחולין שרי שמע מינה דלאסור החלב שנחלב אתא קרא:

התולש צמר מבכור תם. במסקנא דשמעתין מפרש דלאו דוקא תולש דה"ה נתלש ולא נקט תולש אלא משום סיפא דקתני בה תולש משום רבותא דעקביא: בכור בעל מום להיכא אזיל ואידך אימר מום עובר הוה ואיתסי ורבי חייא בר אבא מאי טעמא לא אמר כר' אסי אמר לך בשלמא שדה דרכה למיקבר בה יט) כי היכי דקבר בה האי קבר אינש אחרינא אלא קדשים כיון דבדקו לן וקיימי דרכייהו למיפל בהו מומא ואידך אגב דמנגחי אהדדי שכיח בהו מומא מיתיבי התולש צמר מבכור תם יא"אע"פ שנולד בו מום ושחטו אסור טעמא דתם הא

מו א ב מיי' פ"ג מהל' בכורות הל' יא ופ"ז מהל' מעילה הל' ז סמג עשין קמד טוש"ע י"ד סימן שם סעיף ח:

מז ג מיי' פ"ג מהל' בכורות הל' יב טוש"ע שם סעי' ב:

מח ד מיי' פ"ג מהל' איסורי המזבח הלכה יב:

מט ה מיי' פ"ג מהל' בכורות הל' יג סמג עשין קמה קמו טוש"ע י"ד סימן שם סעיף ד:

נ ו מיי' פ"ט מהלכות טומאת מת הלכה י:

נא ז מיי' שם פ"ח הלכה ח:

נב ח מיי' פ"ג מהל' בכורות הל' יא סמג עשין קמד טוש"ע י"ד סימן שם סעיף ח:

שיטה מקובצת

א) שער בכור בעל מום: ב) גמ' לא בזה התיר עקביא מכלל: ג) אלא ה"ק לא: ד) אומר יבוקר והרינן בה מאי יבוקר אילימא יבוקר אותו בעל מום אם איתיה ולישקליה והנך לישתרי מכלל: ה) דאמר בשחטו אסרי: ו) דאמר בשחטו שרו: ז) לאו יבוקר במומו לחכם אי מום קבוע שרי אע"ג תיבות אי מום עובר נרשם על כל תיבה קו למעלה להורות כי לפ"ד ראוי למחקו: ח) דבר שהוא בחזקת: ט) שיתודע לך הטומאה היכן היא וחכמים אומרים בודק עד שמגיע: י) לבתולה ורב אסי: יא) קבר הנכנס לתוכה טמא נמצא בה קבר הנכנס לתוכה: יב) בה אמרינן כי היכי כו' קבר בה איניש: יג) מת שלא נשחט: יד) נראה כפורש הימנה. נ"א כמי שנשר הימנה: טו) הגיזה אסור כמי: טז) עקביא ומשום חכמים נקטיה הס"ד ומה"ד שחטו דברי הכל שרי דמיגו דמהניא שחיטה לאותו צמר המחובר בה מהניא נמי לחלוש ומונח בחלון הס"ד ומה"ד מחלוקת דעקביא וחכמים בשהתירו: יז) בכל שהן קט"ר אם: יח) כחכמים דאמרינן בודק עד והד"א: יט) שלא היתה עבודה הס"ד: כ) על תיבת מרישא נרשם קו למעלה להורות כי ראוי למחקו: כא) הך קרא לא) תורה בפסולי המוקדשים כל:

רבינו גרשום

וחכמים אוסרים. הואיל ונשר מחיים בפסולי המוקדשין אסורין בגיזה ובעבודה: אמר לך ר' יוסי כו'. בזה עקביא בן מהללאל מתיר אע"ג דהצמר שעל גביו טענן קבורה האי דנשר מחיים מותר וחכמים אוסרים: השתא במת אע"ג דטענן קבורה עם צמרו שרי ההוא דנשר מחיים שחטו דמותר צמרו בהנאה כ"ש דשרי ההוא דנשר מחיים: אלא לא בזה התיר. כלומר דבנשר קודם שחיטה תרוייהו שרו ולא פליגי אלא במת שנשר קודם מיתה: מחלוקת. לר' יהודה כדאית ליה בשחיטה דנחלקו ולר' יוסי כדאית ליה דבשחיטה לא נחלקו כשהתירו מומחה את הבכור בעל מום קודם שנשר שערו דר' יהודה סבר דרבנן סברי ודאי דינו להיות מותר לאחר שחיטה הואיל ונשר לאחר שהתירו מומחה. אבל אי שרית ליה שער הנושר אתי לשהוייה לבעל מום בחיים טפי משיעור שנתנו חכמים בפירקין דלקמן דסבר דכל יום נושר משערו ואקבצנו ויהיה לי צמר הרבה ואינו רוצה לשוחטן ושמא יבוא בו לידי תקלה לגזזו או לעבוד בו בשוגג הלכך אסרי רבנן צמר שנשר קודם שחיטה ורבי יוסי סבר לא גזרי שמא ישהא אלא כיון שהתירו מומחה ואח"כ נשר ושחטו אפילו רבנן שרי אבל לא התירו מומחה קודם שנשר אפילו ר' יוסי מודה דרבנן אסרי ההוא שער שנשר אע"ג דשחטו דכיון שנשר קודם שהתירו מומחה חשוב כמו

אוחכמים אוסרין דברי ר' יהודה אמר לו ר' יוסי לא בזה התיר (ג) עקביא בן מהללאל אלא שער (ד) בעל מום שנשר והניחו בחלון ואחר כך מת בזה עקביא בן מהללאל מתיר ב וחכמים אוסרין יצמר (ב) המדולדל בבכור את שנראה (ג) עם הגיזה מותר ואת שאינו נראה עם הגיזה אסור: **גמ'** ג) מכלל דאסר השתא במת שרי שחטו מיבעיא אלא ג) לא בזה התיר עקביא וחכמים אוסרין (ד) שחטו דברי הכל שרי כי פליגי במת אמר רבי אסי אמר ריש לקיש מחלוקת בשהתירו מומחה דמר סבר גזרינן דלמא אתי לשהוייה ומר סבר לא גזרינן אבל לא התירו מומחה דברי הכל אסור מתיב רב ששת בעלי מומין אוסרין בכ"ש ורבי יוסי אומר ד יבקר והוינן בה מאי יבקר אלימא דבעל מום הוא ולישקליה מכלל דתנא קמא אמר ב לאו (ה) אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה הכא בגיזת בכור בעל מום עסקינן שנתערבו בגיזי חולין ומאן תנא קמא רבי יהודה היא דאמר ה נשחטו אסרי רבנן ורבי יוסי לטעמיה דאמר ו נשחטו שרו רבנן וקתני יבוקר מאי יבוקר לאו ז אי מום קבוע אי מום עובר הוא אף על גב שלא התירו מומחה אמר רבא לא יבוקר אי התירו מומחה אין ואי לא לא כי סליק רבין אמרה לשמעתא קמיה דרבי ירמיה אמר ח בבלאי טפשאי משום דיתבי בארעא דחשוכא אמרי שמעתא דמחשכן לא שמיע להו דאמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן מחלוקת בשבדק ולא מצא וקמיפלגי בפלוגתא דר"מ ורבנן ט דתנן שהיה ר"מ אומר כל דבר ה שהיה בחזקת טומאה לעולם הוא בטומאתו עד ט) שיתוודע הטומאה יוחכמים אומרים חופר עד שמגיע לסלע או לבתולה יא ר' אסי אמר רבי יוחנן מחלוקת כשבדק ומצא וקמיפלגי בפלוגתא דרבי ור"ש בן גמליאל דתניא יב) שדה שאבד בה קבר יג) נכנס בתוכה טמא נמצא בתוכה קבר נכנס לתוכה טהור שאני אומר הוא קבר שאבד הוא קבר שנמצא דברי רבי רבן שמעון בן גמליאל אומר תיבדק כל השדה כולה ור' אסי מאי טעמא לא אמר כרבי חייא בר אבא אמר לך בשלמא גבי טומאה אימר בא עורב ונטלה בא עכבר ונטלה אלא הכא נמנא הבעל מום כולן אסורין ותנא קמא כר"מ ור' יוסי סבר יבוקר ודי לו אפי' לא נמנא כחכמים יח) **חופר.** בודק עד שמגיע לסלע דודאי מאותו סלע ולמטה לא נעשה קבר שקשה הוא: **או נכפולה.** עד שימצא קרקע קשה שלא יט) עבדה: **כשבדק ומצא.** הבעל מום ותנא קמא דאסר לכולהו חיים שמא זה שנמצא בעל מום אחר הוא וכל האחרים נריכין בדיקה ור' יוסי סבר יבוקר בבקור סגי כ) מרישא וכיון דמצא הך לא) ליכא ספק תנא קמא כר"ש ורבי יוסי כרבי: **כשנמצא גבי טומאה.** אמרי רבנן בודק עד שמגיע לסלע או לבתולה ודיו משום דאי נמי לא משכח לה איכא למימר עורב או עכבר נטלה אבל הכא אפי' רבנן אוסרין דבעל מום להיכא אזל וכבי האי גוונא לא הוה שרי ר' יוסי: **ואידך.** רבי חייא בר אבא: **כשנמצא שדה.** אמר רבן שמעון תבדק דדירכא למיקבר בה כו': **דירכייהו למיפל בהו מומא.** בתמיה. ובכי האי גוונא לא הוה אסר תנא קמא: **ואידך.** רב אסי: הא

וחכמים אוסרין. דאי שרית למר הנושרת מחיים אתי לשהויי לבכור כדי שתשיר למר כל שעה ואתי ביה לידי תקלה שיגזוז ויעבוד בו ופסולי המוקדשין אסירי בגיזה ועבודה כדאמרינן בפירקא דלעיל (ו:) תזבח [דברים יב] ולא גיזה: **לא בזה התיר עקביא.** מפרש בגמ' [כו.] מאי קאמר: **ואח"כ מת.** יג) לא נשחט: **המדולדל.** שנתלש מן העור אבל מסוכך הוא עם שאר הצמר ואינו נופל: **אם שנראה עם הגיזה.** כשישחטנו ויגזזנו לאחר שחיטה יהא למר מדולדל שזה עם שאר הגיזה ואינו נראה יד) כשפירש הימנה מותר כשאר הגיזה: **ושאינו נראה עם הגיזה.** שילא חוץ יותר מדאי ויכר לכל שמדולדל הוא מן הגיזה טו)(ו) כמי שנשר לגמרי קודם שחיטה. ופתמא כרבנן דפליגי עליה דעקביא: **גמ' מכלל דאסר.** בתמיה. השתא במת דאותו למר הממובר בו אסור דבעי קבורה היכא דנשר ומונח בחלון שרי: **שחטו.** דלמר הממובר בו שרי מיבעיא דמונח בחלון נמי שרי אלא: **אלא.** להכי קאמר לא בזה התיר עקביא טז) משום וחכמים אוסרין: **בשהתירו מומחה.** לבכור קודם נשירת הצמר דרבנן סברי גזירה אי שרית ליה למר בהנאה דלמא אתי לשהוייה כדי שתהא הצמר נושרת הימנו בין כך ובין כך אתי לידי גיזה ועבודה הלכך אע"ג דהתירו מומחה אסור ועקביא סבר כיון דהתירו מומחה תו לא משהי ליה: **דברי הכל אסור.** דהוה ליה כתם ובתם עקביא מודה דלמר' לקמן דאי אמרת שרי למר אתי לשהוייה שלא יקריבנו ונוח לו בכך שבין כך ובין כך יפול בו מום ומפקע ליה מקדושת מזבח ועוד דכיון דלא התירו מומחה קודם נשירה אכתי לא הוה ביה שום לד היתר: **אוסרין בכל** יז) **שהוא.** אם נתערב אחד מהן באלף תמימים כולן אסורין למזבח: **מכלל דתנא קמא סבר לא.** בתמיה. כיון דמכירו מאי ספיקא איכא: **בגיזת בכור בעל מום.** שנשרה מחיים והניחה בחלון: **יבוקר.** אם מום קבוע הוא ישחטנו ויהא הכל מותר: ור' יהודה סבר ליכא תקנה בשחיטה. אלמא לרבנן אליבא דר' יוסי דשחטו ליכא חילוק בין התירו מומחה קודם לכן בין לא התירו מומחה קודם לכן דהא הכא קתני עדיין יבוקר ומדרבנן בשחטו אין חילוק לעקביא נמי במת אין חילוק בין התירו ללא התירו דהא עקביא לא מפליג בין מת לשחוט: **אמרה לשמעתא.** דרב נחמן: **מחלוקת.** דת"ק ור' יוסי בבעלי מומין חיין ממש שנתערבו באחרים וכשבדק ולא מצאו לבעל מום: **לעולם הוא.** בחזקת טומאה אם לא נמצא הקבר שנאבד בשדה אף על פי שנבדק כל השדה בטומאתו הוא. והכא נמי כיון דלא נמצא הבעל מום כולן אסורין ותנא קמא כר"מ ור' יוסי סבר יבוקר ודי לו אפי' לא נמצא כחכמים יח) **חופר.** בודק עד שמגיע לסלע דודאי מאותו סלע ולמטה לא נעשה קבר שקשה הוא: **או נכפולה.** עד שימצא קרקע קשה שלא יט) עבדה: **כשבדק ומצא.** הבעל מום ותנא קמא דאסר לכולהו חיים שמא זה שנמצא בעל מום אחר הוא וכל האחרים נריכין בדיקה ור' יוסי סבר יבוקר בבקור סגי כ) מרישא וכיון דמצא הך לא) ליכא ספק תנא קמא כר"ש ורבי יוסי כרבי: **כשנמצא גבי טומאה.** אמרי רבנן בודק עד שמגיע לסלע או לבתולה ודיו משום דאי נמי לא משכח לה איכא למימר עורב או עכבר נטלה אבל הכא אפי' רבנן אוסרין דבעל מום להיכא אזל וכבי האי גוונא לא הוה אסר תנא קמא: **ואידך.** רבי חייא בר אבא: **כשנמצא שדה.** אמר רבן שמעון תבדק דדירכא למיקבר בה כו': **דירכייהו למיפל בהו מומא.** בתמיה. ובכי האי גוונא לא הוה אסר תנא קמא: **ואידך.** רב אסי: הא

כא) עדיות פ"ה מ"ו, ב) לא ואמר ל"ק, ג) [בפסחים לד: יומא מז. זבחים ס: ממחות נב. כמובות עה.], ד) בפסחים י. נדה סא., ה) בפסחים י., ו) עקביא. ל"ק, ז) אמרינא מחיים ולא לאחר שחיטה למאן דדריש כו' משעת זביחה ואילך ולא מדכתיב בשר ועוד דשרי כו' ל"ק, ח) חלב וה"א ה"ה בשר ולא ל"ק וא"א כמו בשר ולא ל"ק, ט) כמו על חלב דשרי בחלבא מ"מ דס נמי בר אכילה הוא והא ל"ק, י) נ"א שנפסלו, כ) ל"ל דתניא, ל) לעיל פוז., מ) לאור לדרוש נמי קרא ל"ק,

הגהות הב"ח

(א) במשנה אלא בשיער בכור בעל מום: (ב) שם אמר (המדולדל) חז"מ וז"ב ס"א המדובלל: (ג) שם שנראה מן הגיזה וכו' שאינו נראה מן הגיזה: (ד) גמ' וחכמים אוסרין אלא בשהתו בהכי הכל: (ה) שם ואמר רב נחמן: (ו) רש"י ושאינו וכו' הגיזה אסור כמו שנשר:

מוסף רש"י

בארעא דחשוכא. בבבל שהיא מלולה (יומא נז.) דבבבל עמוקה היא דכתיב (ישעיה מד) האומר לעולה חרבי (מנחות נב.). אמרי שמעתא דמחשכן. כשאין יודעין טעמו של דבר בודין מלבן טעם שאינו (פסחים לד:). **כל דבר שהיה בחזקת טומאה.** במקבת נדה (קפ.) גל טמא (שהיה שם כזית מן המת) שנתערב עם שני גלין טהורין, בדקו אחד מהן ונמצא טהור הוא טהור ושניהם טמאים, שניהם ונמצאן טהורין הן טהורין והשלישי טמא, שלשתן ומצאן טהורים כולן טמאים, שהיה ר"מ אומר כל דבר שבחזקת טומאה לעולם היא בטומאתה עד שיודע לך טומאה היכן היא, וחכמים אומרים בודק בקרקע ומופר עד שיגיע לסלע או לקרקע בתולה שלא זזה ממקומה לעולם, ואם לא מצא מולין ואומרים כל עורב ונעלה, כל עכבר ונטלה (פסחים ל.). **שדה שאבד בה קבר.** אין יודע היכן מקומו (שם). **נמצא בה קבר.** לאחר זמן ואין יודע אי זהו קבר האבוד בה (שם).

הדרן עלך הלוקח בהמה

רבינו גרשום (המשך)

שנשר מעליו ואסור: בעלי מומין אוסרין בכל שהן משמע שאם יתערב בעל מום במאה קדשים תמימים כולן אסורין: ור' (אסי) [יוסי] אמר יבוקר. איזה הוא בעל מום והשאר מותרין: הכא האי בעל מום אוסר בכל שהוא דקאמר לא בעל מום ממש אלא בגיזת בכור בעל מום עסקינן שנתערבה בגיזי חולין ושחטו לבעל מום: ומאן תנא קמא. דאמר אסור בכל שהן ר' יהודה ור' יוסי דאמר יבוקר היינו האי ר' יוסי דמתני' דסבר דנשחטו שרו רבנן: לא יבוקר. השתא אם מום קבוע הוא ושחטו מותר ואם מום עובר הוא אסור גיזתו ואע"ג דלא התירו מומחה קודם השרת שער מותר אי מום קבוע וקשיא לריש לקיש דאמר אבל לא התירו מומחה קודם שנשר דברי הכל אסור: לא יבוקר.

הדבר אי התירו מומחה קודם שנשר אין אי לא לא: אמרה לשמעתא הא דתרוץ רב נחמן בגיזה: מחלוקת. דתנא קמא ור' יוסי בשבדק ולא מצא בעל מום ולא בגזה פליגי אלא בבעל מום גופיה וליכא לאקשויי: ובפלוגתא דר"מ ורבנן. עד שמגיע לסלע. ושוב טהור הכא נמי א"ר יוסי כיון שביקר ולא מצא כולן מותרין ות"ק סבר כר"מ: מחלוקת בשבדק. לאותו בעל מום ומצאו וחייש ת"ק שמא זה שמצא לאו היינו הוא שנתערב ביניהן אלא אחר הוא ואותו שנתערב עדיין לא נמצא הלכך כולן אסורין היינו כר' שמעון בן גמליאל דאמר שתבדק כל השדה כולה דשמא זה קבר אחר וזה שאבד עדיין לא נמצא: ור' יוסי דאמר יבוקר סבר לה כרבי דכיון שמצאו היינו הוא שנתערב: אמר לך. ר' אסי גבי טומאה אפילו ת"ק מודי דכיון שהגיע לסלע טהור דאימא עורב או עכבר נטלה אלא בבעל מום שבדק ולא מצא אפילו רבי יוסי מודי דאסירי דבעל מום להיכא אזל: ואידך רבי חייא אמר לך שמא מום עובר הוה ואיתסי: כיון דבדיקי וקיימי. ואיערב בעל מום בהדייהו ואישכח מי מחזקינן הנך דבדיקי דדרכיהו למיפל בהו מומא הלכך לא דמי לתיבדק כל השדה: שכיח בהו מומא. אף על גב דבדיקי מעיקרא:

הא בעל מום שרי. ור' יוסי הוא דאמר בשחטו שרו רבנן אי נמי עקביא היא אע"ג דלא התירו וקשיא לריש לקיש: **אם קרי ליה.** ומאי אע"פ שנולד בו מום אע"פ שנראה אחר כן לחכם ואמר מום קבוע [ז]: **לימא.** הא דר"ל תנאי היא: **אסור.** דבתם[ד] אפילו עקביא מודה לחתו לשהוייה ולאפקועי מקדושת מזבח ועוד שהרי עדיין אין בו שום היתר. אע"ג דנקט תולש הוא הדין לנתלש כדמפרש בסיפא דשמעתא[ה]: **לא נזה.** שמת התיר עקביא אלא בשחטו: **אמר רבי יוסי מודה אבא.** ששמו חלפתא שהוא מן החכמים המולקין על עקביא [ח] ומודה הוא בזה ששחטו שהוא מותר: **אבל בייחוד אמרו חכמים.** שבאמת ובברור אמרו יניחנו בחלון לשער בכור בעל מום שנשר: **שמא יש תקוה.** שמא יהא מותר ליהנות. ומפרש ומה תקוה יש שאם שחטו דברי הכל מותר: **אבל.** באמת וחבירו בעירובין בפרק בכל מערבין (דף לח.) בסופו: **בייחוד.** בברור וחבירו במסכת יומא (דף נד.) וידעו בייחוד ששם ארון נגנז: **רבי יוסי היינו תנא קמא.** דקאמר התולש אמר מבכור תם ושחטו אסור הא בעל מום ושחטו מותר לדברי הכל ובמת פליגי [ט] במודה דר' יוסי ולת"ק נמי במת פליגי: **תנא קמא סבר אי התירו מומחה אין אי לא נז.** דבעל כרחך הכי תרלת וכדתרלת[י] ריש לקיש לעיל כי אותביה מרישא דמילתיה דתנא קמא דקתני התולש אמר מבכור תם הא בעל מום שרי ותרלה ריש לקיש ואמר כל היכא דלא התיר מומחה תם קרי ליה אלמא הכי משמע מילתיה התולש אמר מבכור תם דהיינו בעל מום אלא התירו מומחה אסור לדברי הכל הא בכור בעל מום דהיינו התירו מומחה שתלש ממנו כו' ור' יוסי סבר אע"ג דלא התירו מומחה נמי דשרי אלא בשער בכור בעל מום שנשר והניחו בחלון ואחר כך שחטו בזה עקביא בן מהללאל מתיר וחכמים אוסרין אמר רבי יוסי מודה אבא חלפתא בזה שהוא מותר אבל בייחוד אמרו חכמים יניחנו בחלון שמא יש תקוה שחטו דברי הכל מותר מת עקביא בן מהללאל מתיר וחכמים אוסרים ר' יוסי היינו תנא קמא אלא לאו התירו מומחה איכא בינייהו דתנא קמא סבר התירו מומחה אין ואי לא לא ואתא ר' יוסי למימר אע"ג דלא התירו מומחה אמר רבא לא דכולי עלמא אי התירו מומחה אין אי לא התירו [כ] לא [ל] ושלש מחלוקת בדבר דת"ק סבר פליגי במת והוא הדין לשחטו והאי דקמיפלגי במת להודיעך כחו דעקביא ור' יהודה סבר במת דברי הכל אסור כי פליגי בשחטו ואתא ר' יוסי למימר בשחטו דברי הכל מותר כי פליגי במת אמר רב נחמן הלכה כרבי יהודה הואיל ותנן בבחירתא כוותיה דתנן [מ] שער בכור בעל מום שנשר והניחו בחלון ואחר כך שחטו [נ] עקביא בן מהללאל מתיר וחכמים [א]אוסרין אמר רב נחמן בר יצחק מתניתין נמי דיקא דתנן צמר המדולדל בבכור את שנראה [ס] עם הגיזה מותר ואת שאינו נראה אסור מני אילימא ר' יוסי ובמאי אילימא בשחטו בין עקביא בין רבנן אידי ואידי משרא שרי ואלא במת ואי רבנן אידי ואידי מיסר אסרי ואי עקביא איפכא מיבעיא ליה נראה עם הגיזה אסור דמיתה קאסרה לי' אינו נראה עם הגיזה מותר דמעיקרא תליש אלא פשיטא ר' יהודה ובמאי אילימא במת בין לעקביא בין לרבנן אידי ואידי מיסר אסרי אלא לאו [פ] בשחטה ואי עקביא אידי ואידי משרא שרי אלא לאו רבנן היא וש"מ בשחטו פליגי ש"מ בעי ר' ינאי התולש צמר מעולה תמימה מהו תולש מי איכא מאן דשרי אלא צמר שנתלש מעולה תמימה מהו [צ]דחטאת ואשם לא תיבעי לך דכיון דלכפרה אתו לא [ק] משהו להו דבכור ומעשר נמי דכיון דלאו לכפרה אתו משהו להו כי תיבעי לך דעולה מאי כיון

דעיקר

בכור בעל מום שתלש ממנו. הכא לא קתני והניחו בחלון משום דרשע הוא שתולש ודעתו ליהנות לאלתר אבל [ר] בנשר קתני והניחו בחלון: **דתנא** קמא סבר אי התירו אין אי לא לא. פירש בקונטרס דכיון דתריצנא לעיל דכל היכא דלא התירו מומחה תם קרי ליה אם כן סיפא דקרי ליה בעל מום מיירי [ש] בלא התרת מומחה וקשיא לפירושו דהא [ת] דתירץ הכי לעיל היינו כי היכי [ת] דאיתוקם לריש לקיש כגולי עלמא אבל השתא דלרבינן לומר ממה נפשך כתנאי מסתברא לומר איפכא דתהוי מילתיה [ט"ו] כתנא קמא כפשטיה ונראה לפרש דסובר הש"ס עכשיו משום דקאמר ר' יוסי שמא יש תקוה שעל סמך השחיטה לא היה אומר כך שזה בידו ואין כאן שמא אבל בהתרת מומחה קאמר שמא יש תקוה שיזדקק לו חכם להתירו ואין זה כל כך דבר ברור דמי יימר דמזדקק ליה מומחה ומ"מ במסקנא קאמר [ט"ז] שמא יש תקוה דקמיירי בשחיטה:

התולש צמר מעולה תמימה. יש פירוש מרש"י שכתוב [ט"ז] בהם שהוממה ואח"כ נפדית ושחטה משמע שהעמידה כן כדי שתהא כעין בכור אלא שהתלישה היתה בתמות ותימה והא בעי האי למר העמדה והערכה ואין מועיל למר העמדת הבהמה כדמוכח בפ' ראשית הגז (חולין קלה.) גבי הא דקאמר התם לאין ראשית הגז נוהג בקדשים משום דכתיב לאתך ולא של הקדש ומוקי לה למעוטי קדשי בדק הבית ופריך והא בעי העמדה והערכה וי"ל דסבירא ליה כר"ל דאית ליה בפ"ב דתמורה (דף לב.) לרבנן דקדשי מזבח לא היו בכלל העמדה והערכה והכי נמי אשכחן רב דסבר כוותיה בפ' שני (לעיל טו.) ועוד י"ל דקדשי מזבח שיש עליהם קדושת הגוף בטל דאמר אגב הבהמה אפילו אותו שנתלש ובר העמדה והערכה משיב ולא דמי לקדשי בדק הבית א"נ משיב האי למר בבעל מום מעיקרא [י"ז] וכן שופר של עולה לא יתקע ואם תקע יצא משום דכיון דמעל נפק לחולין כדקאמר בפרק ראוהו ב"ל (כ"ה כח.) [י"ח] משמע דשייך ביה פדיון ועוד יש לפרש שופר של עולה שהוקדשה הבהמה לדמי עולה ושופר שלמים שהוקדשה הבהמה לדמי שלמים ודינה כשלמים עצמן ואין בה מעילה כדקאמר בפ"ב דפסחים (דף מ:) בעלי שלמים עסקינן ומיהו קשה בהך דשמעתין דכיון דבעי הלמר פדיון היכי שייך למיגזר דלמא משהי ליה והא צריך לפדותו [י"ט] דמה היה מרויח וקלת היה נראה לפרש דאיירי בעולה [כ] ונשחטה למזבח שזריקת הדם מתרת בשרה למזבח והעור לכהנים ומבעיא ליה בלמר שנתלש אי משתרי נמי בהכי אבל פלוגתא דאמוראי היא בפרק המזבח מקדש (זבחים פו.) בעלמות שפרשו לפני זריקה דרבי זירא סבר דזריקה מתירתן אפילו לקתא דנרגי וחלייי וקאמר התם [כא] כרבי אלעזר דאמר רבי אלעזר פרשו לפני זריקה מועלין בהם ופירש שם בקונטרס דמועלין לעולם אף לאחר זריקה וכל שכן דאינה מתרת מה שפירש מחיים ומיהו יש ספרים דגרסי התם [כב] כרבי אלעזר דאמר ר' אלעזר פרשו לפני זריקה מועלין בהן עד זריקה כו' [כג]: **תולש** מי איכא מאן דשרי. פירש בקונטרס אליבא דרבנן הא וודאי רשע הוא משמע דלעקביא אפשר דמותר אף על פי שהאמת הוא דלעקביא נמי אסור בתם כדמוכח ברייתא דהתולש לאמר מבכור תם מכל מקום פירש כך בקונטרס שאפילו לא שמיעא ליה ברייתא דבר פשוט הוא [כד] דמיהא לרבנן דתולש אסור: הדרן עלך הלוקח בהמה

מסורת הש"ס

(ז) [עירובין עה. וש"נ], (ח) עדיות פ"ה מ"ו, (ט) [ל"ל בשחטו], (י) ל"ל דהתם, (כ) [ע"ב], (ל) נמ"ק ומגדה דר"י נמי במת פליגי ל"ק, (מ) כדמתרץ ל"ק, (נ) בהתירו מומחה ל"ק, (ס) בו ל"ק, (ע) ושייך ביה פדיון ומיהו קשה בהך וכו' אי מיסתבי נמי בהכי והא דאמרינן בשופר של עולה לא יתקע יש לפרש שופר של עולה שהוקדשה הבהמה לדמי עולה וכו' דפסחים הכא בעלי שלמים עסקינן אבל פלוגתא דאמוראי כו' ל"ל, (פ) ופליגא אדר' אלעזר ל"ק, (צ) ופליגא אדר' אלעזר ל"ק, (ק) [ועי' היטב מוס' זבחים פו. ד"ה אתיא וכו' וכמוגיא דשם],

הגהות הב"ח

(א) גמ' מן הגיזה וכו' שאינו נראה מן הגיזה:

שיטה מקובצת

(א) מום שחטו אסור: (ב) התירו מומחה לא: (ג) דתנן הוא היה מתיר שער: (ד) תיבות עקביא בן מהללאל מתיר נמחק: (ה) לאו בשחטו ואי: (ו) לא משהי אות ר' נמחק: (ז) קבע הוא הס"ד: (ח) עקביא מודה הוא: (ט) מחיים והוממה ונפדת לרבנן: (י) מה"ד תולש מי: (יא) אבל לגבי נשר: (יב) מיירי בהתירו מומחה וקשיא: (יג) דהא דדחיקנא לתרוצי לעיל הכי לאפוקי ברייתא ממשמעות היינו כר. הרא"ש: (יד) דתיתוקם דריש לקיש: (טו) מילתיה דתנא קמא: (טז) קאמר דשמא יש תקוה דקאמר מיירי בשחיטה: (יז) מעיקרא דאין צריך העמדה והערכה כקדושת מזבח וכן: (יח) לפדותו בשויו ומה היה: (יט) בעולה תמימה שנשחטה למזבח: (כ) התם ופליגי דר' אלעזר: (כא) הוא מיהא לרבנן:

(ב) עדיות פ"ה מ"ו, (ג) [ל"ל בשחטו], (ד) ל"ל דהתם, (ה) [ע"ב], (ו) נמ"ק ומגדה דר"י נמי במת פליגי ל"ק, (ז) כדמתרץ ל"ק, (ח) בהתירו מומחה ל"ק, (ט) בו ל"ק, (י) ושייך ביה פדיון ומיהו קשה בהך וכו' אי מיסתבי נמי בהכי והא דאמרינן בשופר של עולה לא יתקע יש לפרש שופר של עולה שהוקדשה הבהמה לדמי עולה וכו' דפסחים הכא בעלי שלמים עסקינן אבל פלוגתא דאמוראי כו' ל"ל, (כ) ופליגא אדר' אלעזר ל"ק, (ל) ופליגא אדר' אלעזר ל"ק, (מ) [ועי' היטב מוס' זבחים פו. ד"ה אתיא וכו' וכמוגיא דשם],

שיטה מקובצת

(א) מום שחטו אסור: (ב) התירו מומחה לא: (ג) דתנן הוא היה מתיר שער: (ד) תיבות עקביא בן מהללאל מתיר נמחק: (ה) לאו בשחטו ואי: (ו) לא משהי אות ר' נמחק: (ז) קבע הוא הס"ד: (ח) עקביא מודה הוא: (ט) מחיים והוממה ונפדת לרבנן: (י) מה"ד תולש מי: (יא) אבל לגבי נשר: (יב) מיירי בהתירו מומחה וקשיא: (יג) דהא דדחיקנא לתרוצי לעיל הכי לאפוקי ברייתא ממשמעות היינו כר. הרא"ש: (יד) דתיתוקם דריש לקיש: (טו) מילתיה דתנא קמא: (טז) קאמר דשמא יש תקוה דקאמר מיירי בשחיטה: (יז) מעיקרא דאין צריך העמדה והערכה כקדושת מזבח וכן: (יח) לפדותו בשויו ומה היה: (יט) בעולה תמימה שנשחטה למזבח: (כ) התם ופליגי דר' אלעזר: (כא) הוא מיהא לרבנן:

(ד) [ע"ב], (ה) נמ"ק ומגדה דר"י נמי במת פליגי ל"ק, (ו) כדמתרץ ל"ק, (ז) בהתירו מומחה ל"ק, (ח) בו ל"ק, (ט) ושייך ביה פדיון ומיהו קשה בהך וכו' אי מיסתבי נמי בהכי והא דאמרינן בשופר של עולה לא יתקע יש לפרש שופר של עולה שהוקדשה הבהמה לדמי עולה וכו' דפסחים הכא בעלי שלמים עסקינן אבל פלוגתא דאמוראי כו' ל"ל, (י) ופליגא אדר' אלעזר ל"ק, (כ) ופליגא אדר' אלעזר ל"ק, (ל) [ועי' היטב מוס' זבחים פו. ד"ה אתיא וכו' וכמוגיא דשם],

נג א מיי' פ"ג מהלכות כלכה יא ופ"ל מהל' מעילה הלי י סמג לאוין שמא טוש"ע י"ד סימן שם סעיף ה:

נד ב מיי' פ"ל מהלכות מעילה הלכה י:

רבינו גרשום

הא בעל מום שרי. תולש לכ"ש נושר: ואע"פ שלא התירו מומחה. קודם אלא לאחר שנשר: א"ל ריש לקיש האי תנא דהתולש צמר כל היכא דלא התירו מומחה קודם שתלש תם קרי ליה שכתולש מתם דמי וליכא למימר הא בעל מום שרי (על שנטמא היינו שהומם): מודה אבא חלפתא בזה ששחטו שהוא מותר אפילו לחכמים: אבל ביחוד אמרו. האי אבל כמו באמת כדכתיב אבל אשמים אנחנו. בייחוד בבירור: ונותנו בחלון שיש לו תקנה שאם שחטו יהא מותר: על מה נחלקו כו'. ר' יוסי דאמר במת נחלקו היינו ת"ק דאמר דבמת חולקין: ת"ק סבר. מה שעקביא מתיר במת כשהתירו מומחה קודם תלישת שער ואתא ר' יוסי למימר דכל תנא בתרא מטפי אע"ג דלא התירו מומחה קודם אלא שוב [אחר תלישה] מתיר עקביא והיינו כתנאי: לא דכולי עלמא אי התירו מומחה. קודם תלישה אין אי לא לא ולאו בהכי פליגי אלא ג' מחלוקת בדבר: דת"ק סבר פליגי במת וה"ה לשחטו. ומשום דלא איירי מידי בשחטו אית לן למימר דסבר דבתרווייהו פליגי: הל' כר' יהודה. דלא שרי עקביא אלא בשחטו: בבחירתא. מסכת עדיות: צמר המדולדל. המדולדל: שנראה עם הגיזה. שנראה במחובר לגיזה מותר: אידי ואידי. בין נראה ובין שאינו נראה כדאמרינן דבשחטו דברי הכל מותר: אי רבנן אידי ואידי מיסר אסירי. אפילו אותן שנתלש קודם וכ"ש ששוב נתלש שמיתה אוסרת: ואי עקביא איפכא מיבעי ליה. שמה שהוא מותר במת אין מתיר אלא מה שנושר קודם אבל [מה שנושר] שוב [אחר] שמת [לדבר] הכל אסור והכי איבעי ליה למיתנא את שאינו נראה מותר ואת שנראה אסור: אלא לאו רבנן. דבשחטו אוסרין מה שקודם נשר אבל שוב שנשחט מותר העור והמחובר לו והיינו דקאמר הנראה עם הגיזה הצמר המחובר לעור קרי גיזה מותר ואת שאינו נראה אסור: מעולה תמימה. מבעל מום דשאר קדשים לא קא מיבעי ליה כיון דבר פדייה הוא לא משהי ליה אלא פריק ליה ושחיט ליה מיד הלכך שרי. וא"ד (ה"מ) [כיון דבעי] מומחה ודאי איכא למיחש דמשהי להו ולא קא מיבעי ליה. אלא תמימה קא מיבעי ליה: צמר שנתלש. מעצמו דחטאת ואשם וכו' דבכור ומעשר נמי לא תיבעי לך לד"ה אסור דלאו לכפרה אתי ומשהי ליה משום חימוד צמר הנושר ואתי לידי תקלה: כי תיבעי לך